

Kvennabarátt er pólitík

Viðtal við Kristínu Einarssdóttur alþingiskonu

Úrslit síðustu alþingiskosninga eru öllum kunn og þau úrslit verða ekki túkuð öðruvísi en sem kall að breytigar. Óumdeilanlegasti sigurvegar þessara kosninga voru Samtök um kvennalistu. Heimasætan á Alþingi Íslendinga, eins og gamalreyndur stjórnálaður orðaði það, var að nati kjósunda vaxin úr grasi og tilbúin að taka við bústjórninni. Á næsta þingi munu því eiga seti þrettán konur en voru þrjár fyrir alþingiskosningarnar 1983. Þetta er aukning sem efslast má öfukka Kvennalistanum, beint eða óbeint. Ein þeirra kvenna, sem nú takar seti að þingi í fyrsta sinn, er Kristín Einarsdóttir lífeðlisfræðingur sem skipaði annað seti að lista Samtaka um kvennlista í Reykjavík. Kristín er nýtt andlit í pólitíkinni og því ekki óeðilegt að ætla að svíðsþjósi muni xinast töluvert að henni á næstunni.

Ég hitti Kristín tvívar að mál, fyrst þrem lögum fyrir kosningar og aftur að öðrum degi fyrir kosningar. En áður en ég fór að hitta Kristín í fyrri skiptið spurði ég gamlan skólafelaga iennar um deili á henni. Sá hinna sami var, eins og titt er, á mikilli hraðferð og eftir að hafa tiundust kosti og hæfileika Kristínar á ymsum svíðum ar hann rokinn. Andartaki seina birtist hann ó aftur og sagði. „Veistu, ég er bara helv... hress neð að fá hana Kristinu á þing. Það væri mikil ramför ef mannskapurinn þar væri jafnhress og iláturnildur og hún.“ Eftir fundi mina með Kristín get ég ekki annað en tekið undir þessi orð. Ég er sannfærð um að háttvirtur tólfu þingmaður Reykvinga mun verða kærkominn svalandi þustur á Alþingi næstu fjögur árin.

Á fyrri fundi okkar spurði ég Kristinu meðal innars um væntingar hennar, hvort hún hefði frá ipphafi gert ráð fyrir að vera i öruggu seti. Það varð hún alltaf hafa gert sér ljóst að liklega æri hún á þing. „En vitu ekki spryja mig aftur fyr helgi?“ sagði hún hlæjandi.

Pegar við svo hittumast aftur á mánudeginum fyrir kosningar spurði ég hana hvernig þingnennskan legðist í hana.

Kristín var, eins og eðilegt má telja, enn í skyjnum eftir kosningságurinn. Blóm og heillaðskeyti höfðu streymt til hennar eftir að úrslitum oru kunn. „Þetta er alveg stórkostlegt og ég er iginilega alveg gáttuð yfir öllum þessum elskulegum.“ En svo verður hún aftur alvarleg á svip. Á vissan hátt finnst mér þetta kvíðvænlegt. Að ísu finnst mér spennandi að takast á við ný verkfni og hefði reyndar aldrei tekið þetta að mér æri ég ekki viss um að ég gæti það. Á hinna óginn sé ég eftir faginu minu en ég vona að ég æti tekið upp práðinn seinna. Ég er tilbúin að akast á við þetta og mun gera mitt besta. Við en komum inn núna fyrir Kvennalistann eignum um margt auðveldara en hinari sem byrjuð fyrir jörum árum, því við höfum starfað með þinglokknum, setið í nefndum og kynnt þannig ingsþörfum.“

– Hvað kom til að þú fórst út í kvennapólitíku? Varstu pólitísk fyrir? „Ég get nú ekki sagt það. Auðvitað eru allir itthvað pólitískir þó það sé ekki endilega flokksþólitísk. Pégar ég var í menntaskóla hélt ég að að væri nóg að gera eins og karlarnir, ég ættivara að mennta mig og taka stefnuna á þessa læmigerðu karlabraut. Svo kemur áfallið þegar naður eignast barn, fer að fá sér vinnu og mæta aunverulega erfiðleikunum sem fylgja því að vera ona. Þá hlýtur maður að vakna til vitundar. Svo ef ég verið að þvelast í útlöndum, bjó meðal nnars í Noregi og Svíþjóð. Það er gott að búa æði í Svíþjóð og Noregi. Að vísu var ég þarna en námsmaður. Þar var séð fyrir því að hægt væri að stunda námið auk þess sem séð var fyrir

húsnaði og barnagæslu. Það voru því viðbrigði að koma heim þar sem svona sjálfsgoðir hlutir þykja ekkert sjálfsgoðir. Þarna úti var mikil rætt um kvennamál, mikil spekúlerað í kvennafræðum, bókmennnum og kvennasögu. Það má segja að ég hafi þannig verið i einhverri snertingu við kvennabarátu. En ég fann mig aldrei fyrir en ég fór að starfa almennilega með Kvennaframboðinu. Þá fékk ég bakteriuna og hef ekki losnað við hana síðan.“

Kristín er tólfu þingmaður Reykvinga en ekki getur hún þó talist innfæddur Reykvingur þó sú staðreyni að hún er fædd í nágrenni við Skólahörðuholtið vegi óneitanlega þungt. Hún er fædd árið 1949, dóttir Sigrid Toft og Einars Þorsteinssonar. En hún fluttist strax að fyrsta ári til Keflavíkur. Þar ólst hún upp til sextán ára aldurs. „Þá fór ég í Menntaskólanum á Laugarvatn. Það var afskalegla góður tími. Þá gerði ég mér að visu ekki grein fyrir gildi þess að þurfa að sjá um mig sjálf. Ég held að unglings hafi afskalegla gott af að fara að heiman, það gerir þá sjálfstæðari. Eftir stúdentaprófið kennið ég í Keflavík í eitt ár. Síðan fór ég til Lundar þar sem maðurinn minn var í námi.“ Það má skjóta því hér inni að Kristín er gift Kristjáni Má Sigurjónssyni verkfraðingi og eiga þau tvo syni, sautján og sex ára. „Í Lundi tók ég fyrsta árið í líffræðinni. Svo komum við heim. Þá var ég ein með eldri son okkar í tvö ár því maðurinn minn var að vinna úti á landi. Það fyrsta sem virkilega kveikti í mér var þó þegar ég fór að sækja um lántil náms. Ég sjálf skipti engu mál, bara eiginmaðurinn. Þá fór ég að skynja hversu mikilvægt það er fyrir hvern og einn að liði sé á hann eða hana sem sjálfstæðan einstakling. Það er ekki bara að þetta brenni á sjálfri mér heldur á fólkis alls staðar í kringum míg og það á við um karla líka. Eftir þetta fyrsta ári i Lundi fór ég í líffræðina hér heima, var í henni í tvö ár og fór svo að vinna á Rannsóknarstofu Háskóla í lífeðlisfræði, bæði við kennslu og rannsóknir. Eftir það lá leiðin til Oslo og þar var ég í tvö ár í framhaldsnámi í lífeðlisfræði. Eftir heimkomuna fór ég aftur að vinna í lífeðlisfræðinni. Frá áramótum hef ég verið í hálfu starfi, ég ákváð það þegar ég tók þá ákvörðun að hella mér út í kosningabarátuna.“

Samtök um kvennlista hafa frá upphafi sett „mjúku málín“ svokölluðu, hagsmunamál kvenna

Fyrir konur er jafnrétti ekki fólgjöld í að fá að vera eins og karlar heldur að fá að vera konur.

Viðtal:
Unnur Úlfarsdóttir

Myndir:
Valdís Óskarsdóttir

Kristín rétt náði að tylla sér á stóli fyrir ljósmyndarann.

og fjölskyldunnar, á oddinn. En þessi mál eru þó engan veginn ný baráttumál því konur í öðrum flokkum hafa lengi barist fyrir þessum sömu málum. Samkvæmt málflutningi Kvennalistans er munur á kvennabarátu og jafnréttisbarátu. En í hverju er sá munur fólginn? Og hver er munurinn á baráttu kvennalistavenna og kvenna innan hinna flokkanna fyrir sömu málum? Og

fáum stöðum í þjóðfélaginu. Og ennþá eimir eftir af því viðhorfi að jafnréttisbarátta snúist um það að karlarnir segja: Stelpur minar, komið þið bara hingað, það er fint, en við erum búin að leid að þetta sem frelsun fyrir sig. Okkar kvennapólitík er ekki bara fyrir konur. Hún er líka fyrir karla. Flokkarnir hafa hingað til verið karlaflokkar. Konurnar fá að visu að starfa innan flokkanna

mér finnst leiðinlegast er þetta tal um að við viljum ekki jafnrétti. Við viljum bara fá að skilgreina hugtakið jafnrétti upp á nýtt. Fyrir konur er jafnrétti ekki fólgjöld í að vera eins og karlar heldur að fá að vera konur. Í þessi er að minu mati fólginn munurinn á kvenfrelsi og jafnrétti.

– En hafa ekki konur sömu markmiðin alls staðar? Þarf einhvær sérstakan kvennafræðumur heldur hér konum yfirleitt. Svo eru marginar sem sérstökum kvenfrelsi og jafnrétti. „Jú, vegna þess að konur þurfa að vinna saman til að koma sínum málum á framfæri. Öðruvísi ná þau ekki fram að ganga, það er staðreyni. Ég held að við höfum náð miklum árangri. Við erum búnar að koma konum inn á þing. Og eins tel ég að við höfum haft mikil áhrif innan stjórmálaflokkanna. Við höfum verið þeim aðhald. Ég held að beir sér farmi að taka miklu meira mark á því sem konur innan flokkanna hafa að segja.“

– Andstæðingar ykkar hafa óspart gagnrýnt ykkur fyrir skort á eindreginni afstöðu í ýmsum málaflokkum, eins og til dæmis utanrikis- og varn-

en í kvennahreyfingum innan þeirra. Hvers vegna skyldi vera þórf á sérstökum kvennahreyfingum innan flokka sem segja að konur hafi jafna möguleika til áhrifa innan þeirra og karlar? Hvers vegna þessi sérstökum kvenfrelsi og jafnrétti. „Óðruvísi ná þau ekki fram að ganga, það er staðreyni. Ég held að við höfum náð miklum árangri. Við erum búnar að koma konum inn á þing. Og eins tel ég að við höfum haft mikil áhrif innan stjórmálaflokkanna. Við höfum verið þeim aðhald. Ég held að beir sér farmi að taka miklu meira mark á því sem konur innan flokkanna hafa að segja.“

– Andstæðingar ykkar hafa óspart gagnrýnt ykkur fyrir skort á eindreginni afstöðu í ýmsum málaflokkum, eins og til dæmis utanrikis- og varn-

Samtök um Kvennlista eru ekki þverpólitísk samtök heldur kvenpólitísk samtök.

armálum. Verðið þið ekki að gera ykkur gildandi í fleiri málaflokkum?

„Við gerum okkur gildandi í öllum málaflokkum. Það þarf ekkert annað en að skoða stefnuskrána og verk þingkvenna Kvennalistans til að sjá það. Æn hitt er annað mál að það er oft mjög erfitt að koma því á framfæri. Fjölmöldarnir eru ekkert að fá að gera því skil. Við viljum endurskoða öll mál, landbúnaðarmál, sjávarútvegsmál og húsnaðismál svo eitthvað sé nefnt. Þessir málaflokkar eru til dæmis í algerum ólestri. Þó húsnaðislögin séu ágæt um margt felst í þeim mikil og örættluð mismunur sem verður að leiðréttu. Þar má sérstaklega nefna misgengishóppinn sem ber stórskertan hlut frá borði. Það sem hefur einkent meðferð þessara málaflokka eru skammtímalausnir. Það er aldrei liði til lengri tíma. Svo þegar allt er komið í öfnin að rjúka til og redda fyrir horn, eins og núna þegar landbúnaðarráðherra rýkur til rétt fyrir kosningar og gerir samning við bændur um að kaupa af þeim einhver býsn af kjöti án tillits til framtíðarinnar. Það er sama sagan í húsnaðismálum. Þar á bara að hækka lárin og taka lán til þess. Það er ekkert hugsað um framhaldid. Hver og hvernig að að borga þessi lán? Við viljum horfa til framtíðarinnar og sýna meiri fyrirhyggju í ákvörðunum. Það er sama sagan með landlögum, við göngum á gæði þess og náttúrunnar alveg hugsunalaust. Það getur verið að þetta sé allt í lagi meðan við lífum, en hvað svo?

Ég vildi gjarnan að við gætu haft meiri tíma til að sinna þeim málum sem kölluð hafa verið kvennamál, eins og til dæmis dagvistunarmál og lifeyrisréttindi heimavinnandi húsmæðra. Þetta eru mál sem við höfum alltaf tekið þátt í og erum að sjálfsgöðu mjög ánaegðar þegar þau eru tekin upp á þingi. Mér þykir verst að þegar verið er að ræða þessi mál er kannski einn eða tveir í salnum til að hlusta. Menn fara í kaffi eða fara út á meðan því þeir nenna ekki að hlusta á það sem þeir kalla kjaftaði. Kvennalistinn hefur einnig tekið virkan þátt í umræðu meðal annars um fjárlagagerðina, stóriðju og orkumál almennt. Við höfum

laðar á sigurstundu. Þingkonur Kvinnalistans í Reykjavík.

Þessi heiðursmaður tók Kristinu tali þegar Valdís Íjósmýndari var að smella af henni myndum niðri í miðbæ. Umræðuefnið var afar þjóðlegt. „Veistu að við erum skyld...“

ift mjög mikið að segja í sambandi við friðarsálf og utanrikismál. Það má ef til vill kalla ðarmálum mjúk mál en þau eru svo sannarlega ör ef lítið er að þau með raunsegi.

Kvinnalistinn hefur mjög eindregna afstöðu í anríkis- og varnarmálum. Við erum friðarsálfar. Við erum á móti öllum hernaðarbandalögum og vígþúnaði. Auðvitað vil ég að herinn fari til við séu ekki aðilar að Nató en ég veit að það rist ekki á morgun. Við erum flækt í vígþúnaðarstórveldanna og sú flækja leysist ekki á inni óttu. Hins vegar leggjum við þunga áherslu á við séum efnahagslega óháð hernum. Því mið-

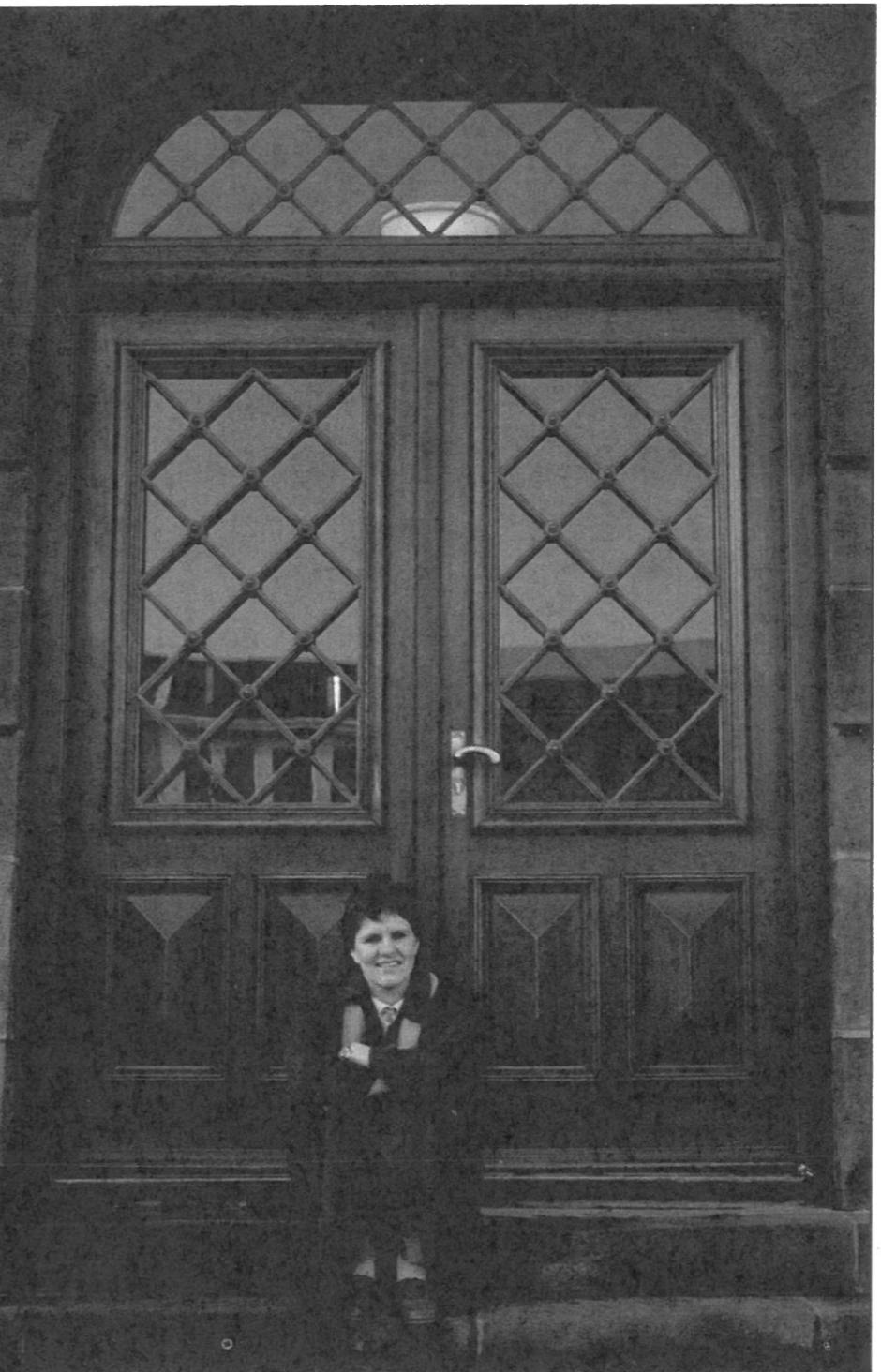
ur virðist afstaða fólks til hersins móttast mikið af aronsku. Hún hefur lítið að gera með hernaðarhyggju. En Íslendingar eru friðelskandi þjóð sem að minn mati endurspeglast í afstöðunni til kjarnorkulausra Norðurlanda. Fólk vill ekki kjarnorku.

Þetta er spurning um eyðingarmátt og striðstól og þess vegna á fólk ekki að skoða hug sinn varðandi afvopnun út frá efnahagslegu sjónarmiði. Svarið er svo augljóst. Það sem þarf að fá fram uppi af konum. Ég get ekki gefið einhlít skýringu á því, þó tel ég hana vera þá að konur virðast bera meiri með því að hrópa Ísland úr Nató – herinn burt. Ef á allt er lítið hafa þingkonur Kvinnalistans tekið afstöðu til flestalra mál-

flokka sem til umræðu hafa verið á þinginu en þær hafa ekki fengið að koma eins mikið fram í fjölmjöldum og karlarnir.“

– Í stefnuskránni standur að þið styðjið friðarsálfarattu kvenna um allan heim. Ér einhver munur að friðarbaráttu kvenna og karla?

„Það má eflaust deila um þetta orðalag en staðreyndin er nú su að friðarhreyfingarnar eru bornar uppi af konum. Ég get ekki gefið einhlít skýringu á því, þó tel ég hana vera þá að konur virðast bera meiri með því að hrópa Ísland úr Nató – herinn burt. Ef á allt er lítið hafa þingkonur Kvinnalistans tekið afstöðu til flestalra mál-

Komin í mark. Kristín við dyr Alþingishússins.

konur sem búa í friðarbúðum, fara í friðargöngur setjast inn fyrir girðingar kjarnorkuveranna. Svo koma svona karlar eins og Olafur Ragnar Grímsson og stofna einhver samtök og taka við verðlaununum.“

Fyrir kosningarnar urðu miklar umræður um stefnu og stefnuleysi Kvinnalistans. Sjálfstæðisflokkurinn hefur löngum likt Kvinnalistanum við öskupoka aftan í Alþýðubandalaginu sem astur hefur lítið á konurnar sem nokkuð konar óánægjuklofning frá Alþýðubandalaginu. Sjálfar hafa þær alltaf gert þá kröfu að fá að skilgreina sig sjálfar eins og þær segja, segjast vera hvorki

til hægri né vinstri, þær séu þverpólitisk grasróttarsamtök og kennabaráttá sé pólitisk stefna. Í augum andstæðinga þeirra er þessi málflutningur skýrasta dæmið um stefnuleysi sem reyndar megi best sjá í stefnuskrá Kvinnalistans, en hún sé nokkurs konar samtíningur af stefnumálum hinna flokkanna. En hvað segir Kristín sjálf um þessa gagnrýni? Er hægt að vera í pólitík og vera hvorki til hægri né vinstri?

„Í fyrsta lagi vil ég taka fram að Samtökum fullkomlega ljóst að ekki er hægt að gera allt í einu. Því verður þetta alltaf spurning um forgangsröð. Í stjórn munum við að sjálfsögðu framfylgia þessari kröfu og stuðla að breytingum. Við erum komnar til að hafa áhrif og við verslum ekki með

bara ekki hvað pólitík er. Allt þetta tal um hægri og vinstri er óskapleg einföldun sem á sér sögulegar skýringar aftur í aldr. Það getur vel verið að það henti ágætlega fyrir fræðimenn og pólitikusa að draga fólk í tilka eftir þessari skilgreiningu. Ef maður er friðarsinni og aðhyllost félagsþyggju, er hanu þá vinstri maður? Þeir sem aðhyllast frjálsþyggju og vilja aðild Íslands að Nató og dvöl hersins hljóta samkvæmt þessu að vera til hægri. Ég held að öll þessi hugtök seu orðin útpvæld og hálfþokkennd af rangri notkun. Það er gengið út frá þessum hugtökum, hægri – vinstri, sem einhvern grundvallarskiptingu sem allir eiga að skilja. Persónulega er mér alveg sama hvernig fólk skilgreinir mig, ef það hefur svona mikla þörf fyrir það. Það sem skiptir máli er að ég vil fá að skilgreina mig sjálf. Ég hef aldrei almennilega skilið þessa nauðsyn á greiningu til hægri og vinstri.“

Fram til þessa hefur Kvinnalistinn verið í stjórnarandstöðu. Konurnar eru eiginlega stikkfri, afskaplega hvítvegnar og syndlausar. Margir halda því fram að Kvinnalistinn sé nú milli steins og sleggu, hætt sé við að þáttaka í ríkisstjórn muni skaða þær, á hinn bóginn verði þeim brugðið um hugleysi fari þær ekki í stjórn. Ég spurði því Kristinu hvort Kvinnalistinn vært tilbúinn að fara í stjórn og hverja hún teldi möguleika flokksins á að stuðla að framgangi forgangsmála þegar út í hinn pólitiska raunveruleika væri komið.

„Við erum mjög meðvitaðar um hinn pólitiska raunveruleika. Við erum tilbúnar að axla þá ábyrgð sem felst í stjórnarsamstarfi. Fólk virðist smám saman vera að áttá sig á því að okkur er full alvara. Margir, einkum blaðamenn og þeir sem eru neikvæðir í okkar garð, héldu að okkur

Ég held því að andstæðingar okkar verði að horfast í augu við þá staðreynad að við erum engin „bleiu-skipta- og snýtisamtök“.

